

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**Виховання у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення
до природи засобами казки**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу 241м групи
Лисак Світлана Миколаївна
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Керівник: Бальоха А.С., ст. викладачка,
доктор філософії
Рецензент: Ібайдулаєва І.М., вихователь-
методист Херсонської початкової школи №
7 Херсонської міської ради

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ	6
1.1. Проблема виховання у дошкільників ціннісного ставлення до природи у різноманітних наукових підходах.....	6
1.2. Ціннісне ставлення до природи та його виховання у дошкільному віці.....	14
1.3. Казка як засіб виховання у дошкільників ціннісного ставлення до природи	18
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ ЗАСОБАМИ КАЗКИ.....	25
2.1. Виявлення рівня ціннісного ставлення до природи дітей дошкільного віку	25
2.2. Система роботи по вихованню у дошкільників ціннісного ставлення до природи за допомогою казки	30
2.3. Методичний супровід виховання у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами казки.....	34
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

В сучасному світі, коли проблема стає все більш актуальною, важливо звернути увагу на формування в дітей старшого дошкільного віку глибокого та ціннісного ставлення до природи. Природа - це не тільки джерело ресурсів для життя, а й велике диво, яке варто пізнавати, берегти та поважати. Виховання такого ставлення має стримувати руйнівний вплив суспільства на екосистему та сприяти створенню більш гармонійного й збалансованого світу.

У цьому контексті, казка, як один із найважливіших засобів дитячої літератури, може стати потужним інструментом формування ціннісних орієнтацій дітей. Її магічний світ, герої та пригоди відкривають дітям нові горизонти й можливості для розуміння природи як складової частини світу, що потребує нашої турботи. Аналізуючи роль казки у формуванні ціннісних установок дітей до природи, ми зможемо докладніше розглянути, які саме аспекти та аспекти казкового світу впливають на формування позитивного ставлення до довкілля.

В рамках даної кваліфікаційної роботи ми маємо **на меті** дослідити та розкрити роль казки як засобу виховання ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку.

Для досягнення поставленої мети передбачаються такі основні **завдання дослідження**:

1. Провести аналіз досліджень з питань виховання ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку, зосереджуючись на ролі казки в цьому процесі.

2. Вивчити психолого-педагогічні особливості дітей старшого дошкільного віку, їх інтереси, особливості формування ціннісного ставлення в цьому віці.

3. Дослідити казки природничого змісту та визначити, які елементи та мотиви в них сприяють формуванню ціннісного ставлення до природи.

4. На основі аналізу досліджень та практичних прикладів розробити рекомендації для педагогів, батьків та фахівців у сфері виховання, які допоможуть ефективно використовувати казки для формування ціннісного ставлення дітей до природи.

У цій роботі ми плануємо поєднати теоретичний аналіз з практичними прикладами, щоб надати зрозумілу та комплексну картину впливу казки на формування ціннісного ставлення дітей до природи. Результати дослідження можуть бути корисними для педагогів, батьків та всіх, хто цікавиться вихованням екологічно свідомого покоління, здатного дбайливо ставитися до довкілля та природних ресурсів.

Об'єктом дослідження є процес виховання у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи. Під ціннісним ставленням розуміється сукупність емоційних, пізнавальних та поведінкових компонентів, які визначають відношення людини до природного оточення та відображають її готовність зберігати та дбати про природу.

Предметом дослідження є роль та вплив казки як літературного жанру на формування ціннісних установок у дітей старшого дошкільного віку щодо природи. Під аспектом вивчення входять педагогічні, психологічні та літературні аспекти, які сприяють розвитку екологічної свідомості та відповідальності за навколишнє середовище.

Наукова новизна результатів даного дослідження полягає в наступних аспектах:

1. Вивчення впливу казки на формування ціннісного ставлення до природи: Дане дослідження розкриває специфічний вплив різних типів казок на формування ціннісних установок у дітей старшого дошкільного віку щодо природи. Аналізується, які конкретні елементи казкового світу найефективніше сприяють створенню позитивного ставлення до довкілля.

2. Систематизація педагогічних методів та підходів: Дослідження включає аналіз різних педагогічних методів та підходів, що застосовуються для використання казок у практиці виховання. Результати дозволяють

систематизувати ці підходи, виокремити їхні переваги та недоліки, а також надати рекомендації щодо їхнього використання.

3. **Практична спрямованість:** Результати дослідження надають практичний інструментарій для педагогів та батьків, які прагнуть виховувати у дітей позитивне ставлення до природи. Рекомендації та методичні поради базуються на вивченні конкретних казок та їхнього впливу.

4. **Інтеграція наукових підходів:** Дослідження сполучає психологічний, педагогічний та літературний підходи, що дозволяє зрозуміти вплив казки на дітей як комплексний процес, заснований на взаємодії різних аспектів їхнього розвитку.

5. **Адаптація до сучасних викликів:** Дослідження враховує актуальні екологічні проблеми та сучасні вимоги до виховання екологічно свідомого покоління, що додає актуальності і практичності його результатам.

Апробація. Теоретичні результати дослідження стали предметом обговорення студентських наукових конференцій, розглянуто на засіданнях кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету, висвітлені у публікації автора.

Структура дослідження: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ

1.1. Проблема виховання у дошкільників ціннісного ставлення до природи у різноманітних наукових підходах

Проблема ціннісного ставлення до природи дошкільників займає важливе місце в сучасному суспільстві через зростаючу обуреність екологічними проблемами та потребу у збереженні природного середовища для майбутніх поколінь. Розглядання цієї проблеми у різних наукових підходах дозволяє розкрити різноманітні аспекти та особливості ефективного виховання дітей в екологічно свідомому дусі.

1. Психологічний підхід: Відповідно до психологічних підходів, ціннісне ставлення до природи в дитячому віці спрямоване на формування екологічної свідомості та ціннісних орієнтацій. Це враховує психологічні особливості розвитку дітей, їхні можливості сприймання і засвоєння інформації про природу. Основна ідея полягає в тому, що формування позитивного ставлення до природи, звички збереження навколишнього середовища краще відбуваються на ранніх етапах життя.

2. Соціокультурний підхід: Відповідно до цього підходу, ціннісне ставлення до природи дошкільників враховує вплив соціокультурного середовища на формування їхнього ставлення до природи. Це означає, що культурні традиції, цінності та норми сприяють створенню екологічно відповідальної поведінки.

3. Екологічний підхід: Цей підхід ставить природу у центр виховного процесу. Він базується на формуванні екологічних знань та розуміння дітьми принципів взаємодії природи та людини. ціннісне ставлення до природи в цьому контексті орієнтоване на розвиток екологічної грамотності та відповідальності.

4. Педагогічний підхід: В рамках цього підходу розробляються конкретні педагогічні методики та засоби для реалізації екологічного виховання. Важливо

враховувати особливості розвитку дітей, використовувати гру, наочність, взаємодію з природою для активізації їхнього інтересу та прагнення зберігати навколишнє середовище.

5. Інтердисциплінарний підхід: Цей підхід відзначає важливість поєднання різних наукових дисциплін у вихованні дошкільників в екологічному дусі. Це може включати не тільки екологічні знання, а й мистецтво, літературу, наукову діяльність, що дозволяє дітям бачити екологію як частину комплексної картини світу.

Всі ці підходи сприяють глибокому розумінню проблеми екологічного виховання та допомагають в розробці ефективних методик та програм для формування екологічно свідомих та відповідальних громадян уже з дитячого віку.

Становлення екологічного світогляду у людини є процесом, що триває протягом багатьох років життя і навчання. Відомі наукові дослідники, такі як Н. Глухова, Н. Горопаха, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плоха, підкреслюють, що саме дошкільний період є важливим для формування екологічної свідомості у дітей. У цьому віці виховання має більше значення, ніж навчання, тому вони використовують термін "ціннісне ставлення до природи" для охарактеризування цього процесу.

В результаті аналізу досліджень Г. Волошиної, Н. Горопахи, О. Захлебного, І. Зверева, Н. Кот, О. Кудрявцевої, Н. Лисенко, Г. Марочко, В. Маршицької, С. Ніколаєвої, З. Плохій, Г. Пустовіта, Н. Пустовіт, О. Терентьевої, Н. Яришевої та інших вчених, проведеного у контексті ціннісного ставлення до природи дітей старшого дошкільного віку, був здійснений порівняльний аналіз різних тлумачень понять. Цей аналіз виявив підпорядкованість та взаємозумовленість цих понять, а також уточнив сутність поняття "ціннісне ставлення до природи" в контексті дітей дошкільного віку.

Вчені, такі як А. Волкова, Н. Горопаха, І. Зверев, Н. Кот, Н. Лисенко, В. Маршицька, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Рижова, І. Суравегіна, Н. Яришева,

визначають мету екологічного виховання як формування засад екологічної культури. Вони вказують на те, що екологічна культура включає в себе екологічні знання, пізнавальні, морально-естетичні почуття та переживання, обумовлені взаємодією з природою та екологічно доцільною поведінкою.

Основним змістом ціннісного ставлення до природи дітей старшого дошкільного віку вважають передачу знань про природу та їхню трансформацію особистістю у ставлення до природи через діяльність. Згідно з дослідженнями Г. Пустовіта, особистість яка шанобливо ставиться до природного середовища, є результатом такого процесу. Багато вчених, таких як Г. Волошина та Р. Рославець, вбачають співвідношення між рівнем екологічної культури та екологічної вихованості.

Аналіз стану навколишнього середовища сьогодні має величезне значення для здоров'я людей, тривалості їхнього життя та можливості стабільного існування. Це спонукає до глибоких досліджень і роздумів усіх, хто прагне зрозуміти та змінити цю ситуацію. Однією з ключових проблем є відношення до природи та питання природокористування, що стають актуальними для громадських діячів, письменників, економістів, істориків, педагогів та інших.

Сучасне суспільство усвідомлює, що природа повинна бути об'єктом пильної уваги кожної людини. Тільки відповідальне ставлення до природи може допомогти розв'язати екологічні проблеми. Однією з найважливіших задач закладів дошкільної освіти (ЗДО) є ціннісне ставлення до природи молодшого покоління. Цей процес передбачає реалізацію відповідних цілей та завдань на різних етапах життєдіяльності дітей, з урахуванням їхніх вікових особливостей.

Сучасний заклад дошкільної освіти виступає першим кроком у формуванні знань дітей про навколишнє природне і соціальне середовище. Це важливий момент для ознайомлення зі світом та розвитку науково-обґрунтованого, морального та естетичного ставлення до нього. Роль

дошкільного навчального закладу в формуванні відповідальності за історію країни та прогрес суспільства зростає.

Ціннісне ставлення до природи дітей передбачає залучення дошкільників до відповідальної поведінки щодо природи через різні види діяльності та взаємодії з навколишнім середовищем. Це становить сутність екологічної освіти і виховання, яке спрямоване на формування екологічної культури та відповідальності в дітях.

Важливим принципом є розуміння, що ставлення до природи включає різні аспекти. Перший аспект полягає в сприйнятті природи як об'єкта матеріального виробництва та життєдіяльності людини. Другий аспект відображає ставлення до особистих природних даних, до свого організму, що взаємодіє з природним середовищем. Третій аспект пов'язаний з діяльністю, спрямованою на вивчення та охорону природи.

Саме ставлення до природи виражається через різні емоції та почуття, такі як турбота, занепокоєння, любов, байдужість чи ворожість. Розвиток відповідального ставлення до природи вимагає від дітей вміння свідомо, цілеспрямовано та добровільно вирішувати моральні вибори, які відповідають екологічним принципам.

Ціннісне ставлення до природи в ЗДО передбачає розвиток відповідальності та цілеспрямованості у дітей, що допомагає їм усвідомити важливість охорони природи та власного внеску у цей процес. Зокрема, діти повинні розуміти, що їхні дії можуть впливати на природу, і вони мають здатність контролювати цей вплив.

Отже, ціннісне ставлення до природи у ЗДО має на меті формування екологічної культури, відповідальності та підготовки дітей до сталого та гармонійного взаємодії з природою. Цей процес є важливим елементом побудови стійкого екологічного майбутнього для суспільства.

Засновуючись на дослідженнях З. Плохій, яка розглядає екологічну поведінку як головний компонент екологічної культури, і В. Маршицької, яка

виділяє емоційно-ціннісне ставлення до природи як важливий елемент екологічної культури та екологічної вихованості старших дошкільників, можна зрозуміти, що під екологічною вихованістю мається на увазі інтегральна характеристика особистості. Ця характеристика включає в себе екологічні уявлення, емоційно-ціннісне ставлення до природи, поведінку та діяльність в природному середовищі.

Відзначено, що дитина дошкільного віку має здатність усвідомлювати екологічні уявлення, що підтверджується психологічними та педагогічними дослідженнями. Зокрема, роботи Б. Ананьєва, Л. Венгер, П. Гальперіна, Д. Ельконіна, О. Запорожця, М. Поддякова, Т. Ковальчук, Л. Міщик, С. Ніколаєвої, З. Плохій, П. Саморукової, О. Терентьєвої, І. Хайдурової свідчать про цю здатність. Також вказується на важливість розробки відповідного змісту та структури екологічних уявлень для дошкільників, що було зроблено такими вченими, як Є. Водовозова, А. Герд, В. Грецова, К. Ушинський, Н. Горопаха, Н. Лисенко та інші.

Зокрема, наслідуючи дослідження С. Ніколаєвої та З. Плохій щодо виховання емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи, ми розуміємо екологічну вихованість дітей дошкільного віку як інтегральну характеристику особистості. Вона включає в себе екологічні уявлення, емоційно-ціннісне ставлення до природи, поведінку та діяльність в природі.

Сучасні дослідники, такі як Н. Пустовіт, В. Кремень, В. Борейко, О. Локшина, також займаються дослідженням сучасних підходів до формування екологічної свідомості у дітей. Вони вивчають різні аспекти цього процесу і намагаються з'ясувати, яким чином діти розуміють взаємозв'язок між людиною та природою, а також як їхня поведінка впливає на навколишнє середовище

У педагогічних програмах, таких як "Українське дошкілля", розроблених А.М. Богушем, Г.В. Беленько, О.Л. Богінічем, Н.В. Гавриш та іншими, обов'язково відображено основні підходи до екологічного виховання дітей дошкільного віку. Ці програми передбачають поглиблене ознайомлення дітей із

рослинним та тваринним світом їхнього регіону, спрямоване на розвиток в них розуміння взаємозв'язку людини та природи.

На сьогоднішній день, роботу практиків і вчених в галузі екологічного виховання важливо визнавати. Професійні праці таких авторів, як О. Водовозова, Л. Шлегер, Є. Тихеєва, Н. Яришева, спрямовані на глибоке ознайомлення дітей з природою їхнього краю та України загалом. Ці педагоги акцентують увагу на практичних методах та прийомах, що допомагають дітям розуміти важливість природи і відчувати зв'язок між своєю поведінкою та навколишнім середовищем.

Загальна цінність досліджень в цій області полягає у збагаченні знань щодо методів і підходів до ефективного екологічного виховання дошкільників. Вони сприяють усвідомленню дітьми важливості природи, розвивають їхню екологічну свідомість та підготовлюють майбутні покоління до більш відповідальної поведінки у стосунках з природою. [2; 3; 5; 6; 7].

Екологічна свідомість є способом, яким людина сприймає навколишню природу, заснованим на системі знань, що відображена у мові та практичних навичках. Цей процес включає в себе розуміння екологічних норм, виконання їх, почуття громадянської відповідальності за довкілля та навички природоохоронної діяльності.

Вже з дитячого віку природа привертає увагу дітей, збагачує їхнє мислення та приносить радість. Для дошкільників природа є ключовим елементом формування інтересу та позитивного ставлення до навколишнього світу.

Екологічна свідомість включає знання про екологічні норми, відчуття необхідності їх дотримання, а також почуття громадянської відповідальності за природу та навички природоохоронної діяльності. Цей процес розвивається на різних етапах життя людини, але дитячий дошкільний вік особливо сприятливий для формування позитивного ставлення до світу та природи.

Вихователям важливо стимулювати дітей до набуття знань і вмінь, доступних на цьому етапі розвитку.

Сучасна дитяча екологічна культура має на меті змінити традиційне ставлення до природи, популяризуючи альтернативні підходи до вирішення екологічних проблем. Виховання, що звертається до екології, є глобальною проблемою, і вимагає адаптації завдань, принципів та методів до особливостей дитячого віку та роботи дитячих закладів. Важливою умовою є вміння педагога вибрати найефективніші форми пізнання природи та методи передачі інформації дітям.

У програмах дошкільних садків важливе місце відводиться ознайомленню з природою. Різні методи використовуються для досягнення цієї мети. Серед них спостереження, демонстрація картин і фільмів, моделювання, прості досліди, робота в природі, ігри, розповіді вихователів, літературні твори та бесіди.

На сьогоднішній день також актуальне використання сучасних технологій у навчанні. Використання мобільних додатків та ігор допомагає не тільки зберегти інтерес дітей, але й виховувати в них турботливе ставлення до природи, розвивати відповідальність та милосердя.

Крім того, традиційні методи виховання можна поєднувати з новітніми технологіями. Наприклад, залучати дітей до створення годівничок з переробленого матеріалу або використовувати фото та відео для обговорення та закріплення отриманих знань.

Загалом, ціннісне ставлення до природи дітей є важливою завданням, що вимагає комплексного підходу та використання різноманітних методів, адаптованих до вікових особливостей дітей та сучасних технологій[4].

Один з ефективних методів екологічного виховання полягає у створенні у дитячому садку екологічного куточка, де діти можуть спостерігати за рослинами і тваринами. Це може бути маленький город або квітник на підвіконні. Цей куточок допомагає дітям розуміти, що рослини також

потребують дихання, сонячного світла та догляду. З самого дитинства їм слід навчати, що кожна рослина має своїх "діточок" - квіти та плоди.

Спостереження за тваринами, зокрема за рухливими і звуковими, допомагає дітям легше сприймати їх як живі істоти, подібні до людей. Однак діти, які люблять тварин, іноді можуть бездумно та безжально обривати гілки на деревах, топтати квіти і смітити в природі. Тому важливо навчати дітей поважати рослини та поводитися обережно з природою.

Серед ефективних методів є спільний перегляд відеороликів на екологічну тематику. Це допомагає дітям пізнавати та зрозуміти проблеми, розвивати критичне мислення і аналізувати ситуації. Важливо активно залучати дітей до обговорень та відповідей на питання, щоб збагатити їхні знання та сприяти розвитку усвідомленого ставлення до природи.

Любити природу – це не лише захоплюватися її красою, а й бути готовим допомагати їй. Це вміння вчасно реагувати на проблеми та допомагати природі, коли це потрібно. Дітей слід навчати бути уважними, чуйними та гуманними до кожної живої істоти.

У висновку важливо зазначити, що ціннісне ставлення до природи - це комплексна система педагогічної діяльності, спрямована на формування екологічної культури в особистості. Для досягнення цієї мети використовуються різні методи, включаючи інтерактивні підходи та сучасні технічні можливості. Головною метою є навчити дітей жити в гармонії з природою, розуміти її закони та допомагати їй за необхідності.

1.2. Ціннісне ставлення до природи та його виховання у дошкільному віці

Ціннісне ставлення до природи формується в основному на ранньому етапі розвитку дитини, включаючи дошкільний вік. Основні аспекти формування ціннісного ставлення до природи в цьому віці включають наступне:

1. Емоційне сприйняття природи: Діти в дошкільному віці найчастіше реагують на природу через емоції. Важливо, щоб дорослі стимулювали це сприйняття, показуючи радість, захоплення і любов до природи. Подорожі в ліс, на річку або на море, спостереження за тваринами та рослинами можуть бути цікавими і важливими досвідами для дітей.
2. Навчання співпраці та відповідальності: Дорослі можуть сприяти формуванню ціннісного ставлення до природи, навчаючи дітей берегти її ресурси та дбати про навколишнє середовище. Це може включати в себе вивчення правил видалення сміття, поливання рослин, допомогу при годуванні птахів та інші активності, які сприяють відчуттю відповідальності за природу.
3. Знайомство з різноманітністю природи: Важливо розширювати знання дітей про різноманіття живої і неживої природи. Показувати їм, що природа має безмежну красу і різноманітність. Це може бути здійснено через казки, книги, відеоматеріали та особисті спостереження.
4. Підтримка дослідницького підходу: Заохочуйте дітей вивчати природу, задавати питання і відшуковувати відповіді. Навчіть їх спостерігати, вимірювати, експериментувати і робити висновки на основі своїх спостережень.
5. Підвищення екологічної свідомості: Розмовляйте з дітьми про важливість збереження природи та її ресурсів. Пояснюйте, як наші дії впливають на навколишнє середовище і як ми можемо бути більш дружніми до природи.

6. Власний приклад: Дорослі мають бути прикладом у відношенні до природи. Якщо діти бачать, що їхні батьки і вихователі бережуть природу, вони більше схильні відображати це у своїх діях.

Формування ціннісного ставлення до природи - це процес, який потребує часу та уваги з боку дорослих. Важливо створити сприятливе середовище, в якому діти можуть розвивати глибоку повагу та любов до природи, що, в свою чергу, допоможе їм стати більш відповідальними і екологічно освіченими громадянами.

Екологічна культура - це система ціннісних орієнтацій, знань, умінь і навичок, які сприяють розумінню, поваги та відповідальності за навколишнє середовище. Формування екологічної культури у дітей є важливою складовою їхньої освіти та розвитку. Дошкільний вік є оптимальним часом для впровадження екологічного виховання, оскільки саме на цьому етапі формуються базові цінності і ставлення до природи. Формування екологічної культури в дошкільному віці включає декілька аспектів:

Знання про природу: Дитяче вивчення природи повинно базуватися на цікавих та доступних для дітей інформаційних матеріалах. Можна використовувати яскраві ілюстрації, фотографії рослин, тварин та погодних явищ. Заняття можуть включати в себе розповіді про різні види рослин і тварин, їхні особливості та важливість у природному середовищі. Діти можуть створювати малюнки, моделі рослин і тварин, щоб краще розуміти їхню будову та поведінку.

Повага та відповідальність: Для формування поваги та відповідальності до природи важливо вчити дітей розуміти взаємозалежність всіх живих організмів. Це можна робити шляхом показу впливу людських дій на навколишнє середовище - як відсутність догляду за природою може призвести до її пошкодження. Педагоги можуть розповідати про збереження природних ресурсів, раціональне використання води, енергії та інших матеріалів.

Природознавство: Організація спостережень за рослинами та тваринами допомагає дітям розвивати допитливість та активність у вивченні світу навколо. Діти можуть вивчати, як змінюється поведінка тварин у різних порах року, як ростуть рослини та їхні частини. Важливо стимулювати питання дітей та відповідати на них, сприяючи розвитку їхньої допитливості.

Екологічна етика: Під час занять можна обговорювати поняття доброзичливості до природи та її мешканців. Дітей слід навчати повазі до життя всіх організмів, розумінню їхнього внеску у баланс екосистеми. Це може бути підкріплено оповідями, казками та історіями, які надихають дітей допомагати і захищати навколишнє середовище.

Екологічна практика: Сприяння розвитку позитивних звичок може включати проведення вправ та ігор, які стимулюють екологічну поведінку. Дітей можна навчити сортувати сміття, виготовляти речі з вторинної сировини, раціонально використовувати воду та енергію. Важливо, щоб ці дії стали для дітей звичайними і невід'ємними частинами їхнього повсякденного життя.

Активна взаємодія з природою: Організація виїздів на природу, екскурсій до парків, ботанічних садів або збирання власноруч вирощених овочів та фруктів підтримує активний контакт дітей з природою.

Формування екологічної культури в дошкільному віці може відбуватися через різноманітні методи і підходи. Ігри, вікторини, театралізовані дії, малювання, створення робіт руками, спільні активності на природі - це всі засоби, які допомагають зрозуміти дітям екологічні принципи та цінності.

Важливо, щоб ціннісне ставлення до природи відбувалося як у дитячому садку, так і вдома. Родинне виховання грає важливу роль у формуванні ставлення дитини до природи. Інтерація між педагогами та батьками допоможе забезпечити більш глибоке і всебічне формування екологічної культури у дітей.

Відповідальне ставлення дитини дошкільного віку до природи можна розглядати як один із аспектів формування в ній стійкої риси характеру -

відповідальності. Екологічна відповідальність, вбудована в її свідомість, виступає як важливий елемент взаємодії між людиною та природою. Вона виявляється у позитивному ставленні до суспільних потреб та відображає глибоке розуміння важливості власних вчинків та соціальної ролі в екологічних ситуаціях.

Система потреб є ядром особистості. Внутрішня потреба в спілкуванні з природою є природженою для людини, оскільки її історія пов'язана з природою на всіх рівнях - минулим, сучасним та майбутнім. Ця потреба охоплює всі аспекти активності: біологічну активність темпераменту та соціальну активність переконань. Важливість спілкування з природою відображається у біологічних, матеріальних, духовних потребах, у бажанні пізнавати, розуміти природу та зберігати її.

Екологічна відповідальність доповнюється різними мотивами, які впливають на поведінку дитини. Вона може базуватися на громадсько-патріотичних мотивах (прагнення зберегти багатства природи для майбутніх поколінь), гуманістичних (співчуття до живого, бажання допомагати), естетичних (прагнення зберегти красу природи), науково-пізнавальних (розуміння важливості природи та її законів), гігієнічних (збереження здоров'я через бережливе ставлення до природи), економічних (розуміння, що природа - джерело ресурсів для суспільства).

Педагогічний процес повинен враховувати ці мотиви та спрямовувати їх на розвиток відповідальності та бережливого ставлення до природи. Формування екологічних поглядів та переконань в дітей має базуватися на загальнолюдських цінностях. Екологічні переконання - це особистий погляд людини на природу, її важливість та потребу в збереженні. Вони включають знання, емоції та цінності, пов'язані з бережливим ставленням до природи.

Важливо розвивати в дітях інтелектуальний (засвоєння екологічних знань та умінь), персональний (формування мотивації та відношення до природи) та практичний (намір та готовність діяти на благо природи) компоненти

екологічних поглядів і відповідальності. Це допоможе дітям стати активними учасниками в розвитку сталого та гармонійного взаємодії з природою.

Таким чином, ціннісне ставлення до природи важливо для формування відповідальної особистості, яка розуміє значення природи та готова діяти на її благо. Педагогічний процес повинен сприяти розвитку глибокого зв'язку дитини з природою, підтримувати її мотивацію та переконання, сприяючи таким чином створенню екологічно свідомого та відповідального покоління.

1.3. Казка як засіб виховання у дошкільників ціннісного ставлення до природи

Казка є найпопулярнішим видом усної творчості серед дітей, яка зачаровує не лише малюків, але й дорослих своєю гармонійністю реальності та фантазії. Вона об'єднує в собі реальні та вигадані елементи, відзначається мудрістю, добротою та оптимізмом народного слова, і ця поєднаність залишає незабутнє враження в дитячих серцях.

К.Д. Ушинський вважав казки "першими блискучими спробами" народної педагогіки і визнавав, що ніхто не здатен конкурувати з народним педагогічним генієм. В.О. Сухомлинський розглядав казки як духовне багатство народної культури, наголошуючи, що вони допомагають дітям усвідомити життя народу через їхнє серце. Він підкреслював важливість читання та розповіді казок, оскільки вони несуть в собі не тільки мудрість, а й надзвичайно важливий емоційний аспект. Саме через казки діти вчаться відчувати та розуміти емоції, радість та смуток, викликані образами казкових героїв.

Ключовою цінністю казки є її моральний аспект. Мораль - це основна ідея, на яку спрямована казка, те, що вона хоче вкласти в дитячу душу. Кожна дитина повинна зрозуміти, що її дії можуть змінити світ на краще, приносячи добро людям.

Не можна не згодитися з тим, що доброта стала рідкісним явищем у сучасному світі. І саме тут на допомогу приходить казка, яка виховує в дітей доброзичливість і позитивні почуття.

У розвитку мовлення дітей велику роль відіграють різноманітні методи та підходи до роботи з казками. Наприклад, діти можуть придумувати нові назви для відомих казок, вважаючи це цікавою грою. Також можна використовувати гру зі зміною значення слів, шукаючи однакові за звучанням, але різні за значенням слова. І, звісно ж, важливо заохотити дітей активно думати та уявляти, задаючи проблемні питання змісту казок.

Узагалі, казка має великий потенціал для розвитку мислення та уяви дітей. Використання різних ігрових методів та завдань, пов'язаних з казками, може навчити дітей логічним і математичним зв'язкам, встановлювати взаємозв'язки між об'єктами та явищами, розв'язувати завдання.

Отож, казка - це не лише розважальний жанр, а й потужний інструмент для формування моральних цінностей, емоційного розвитку та активного мислення дітей.

Казка є найбільш популярним видом усної творчості серед дітей, яка зачаровує не лише малюків, але і дорослих своєю гармонійністю реальності та фантазії. У казці поєднуються реальні та вигадані елементи, а вона відзначається мудрістю, добротою та оптимізмом народного слова, що залишає незабутнє враження в душах дітей та дорослих.

Відомі педагоги, такі як К.Д. Ушинський та В.О. Сухомлинський, відзначали велике значення казок. К.Д. Ушинський назвав їх "першими блискучими спробами" народної педагогіки і вважав, що ніхто не може перевершити педагогічний геній народу. В.О. Сухомлинський бачив у казках духовне багатство народної культури, яке допомагає дітям краще розуміти життя народу через їхнє серце. Важливість читання та розповіді казок полягає не лише в мудрості, а й важливому емоційному впливі. Через казки діти навчаються відчувати та розуміти емоції, що виникають у казкових героїв.

Серцевою цінністю казки є її мораль. Мораль - це головна ідея, яку казка хоче вкласти в дитячу душу. Кожна дитина повинна зрозуміти, що її дії можуть покращити світ та приносити добро людям.

В сучасному світі доброта стала рідкісністю. І тут на допомогу приходить казка, яка виховує у дітей доброзичливість та позитивні почуття.

Для розвитку мовлення у дітей важливо використовувати різноманітні методи та підходи при роботі з казками. Наприклад, діти можуть придумувати нові назви для відомих казок, граючи таким чином. Також можливо використовувати гру зі зміною значення слів, шукаючи слова, які однакові за звучанням, але різні за значенням. Важливо заохотити дітей активно міркувати та уявляти, ставлячи проблемні питання щодо змісту казок.

Загалом, казка має великий потенціал для розвитку мислення та уяви у дітей. Використання різноманітних ігрових методів та завдань, пов'язаних з казками, сприяє навчанню дітей логічним і математичним зв'язкам, встановленню взаємозв'язків між об'єктами та явищами, розв'язуванню завдань.

Таким чином, казка - це не тільки засіб розваги, але й потужний інструмент для формування моральних цінностей, емоційного розвитку та активного мислення у дітей.

Казка є потужним інструментом екологічної освіти та виховання, оскільки вона може не лише розважати дітей, але й передавати важливі екологічні цінності, знання та навички. Вона дозволяє залучити дітей до роздумів над взаємодією людини з природою, розкрити важливі аспекти стосунків людини з навколишнім середовищем та вчити їх поважати та дбати про природу.

1. Подача прикладів: Казки можуть містити приклади природних явищ, взаємодії тварин та рослин, що допомагають дітям краще зрозуміти світ навколо них. Це може включати цикли життя рослин та тварин, взаємозв'язки у природі тощо.

Казки можуть стати відмінним засобом для передачі прикладів природних явищ та взаємодії між різними живими істотами. Наприклад, казка може розповісти про те, як бджоли запилюють квіти, допомагаючи рослинам

розмножуватися, а рослини надають їм їжу. Це допомагає дітям зрозуміти, як складно сплетена мережа взаємодій у природі.

Казка може описувати цикли життя різних організмів: від народження до смерті, розмноження та зміни упродовж їхнього існування. Наприклад, історія про те, як з насінини виростає велике дерево, може навчити дітей цінувати та дбати про рослини.

Також казки можуть навчити дітей зрозуміти взаємозв'язки в екосистемах. Герої казок можуть взаємодіяти з різними тваринами та рослинами, показуючи, як кожен елемент природи має свою роль у збереженні балансу.

Ці приклади допомагають дітям краще усвідомити та зрозуміти природу, розвиваючи їхнє пізнавальне мислення та допитливість. Казки стають вікном у світ природних явищ, допомагаючи дітям зрозуміти, як вони взаємодіють з ним та яка їхня роль у цій складній мережі життя.

2. **Важливість балансу:** Казки можуть наголошувати на важливості балансу в природі та шкідливому впливі людської діяльності. Діти можуть дізнатися про наслідки знищення лісів, забруднення водойм, видозміну клімату тощо.

Важливість балансу в природі: Казки можуть навчити дітей тому, як важливо підтримувати баланс у природі. Герої казок можуть зіткнутися з проблемами, коли цей баланс порушується. Наприклад, розповідь про те, як зникла вся риба з річки через надмірний вилов, може навчити дітей обережній поведінці і розумінню, як важливо зберігати природні ресурси.

Шкідливий вплив людської діяльності: Казки можуть розкривати шкоду, яку наносить людська діяльність природі, якщо вона не враховує баланс. Історії про забруднення водойм, вирубування лісів, викиди шкідливих речовин можуть показати дітям, які можуть бути наслідки, якщо ми не дбаємо про довкілля.

Казки можуть створювати ситуації, де герої шукають способи врятувати природу від шкоди. Це може навчити дітей творчо думати і вигадувати рішення для вирішення екологічних проблем.

Розуміння наслідків: Через казки діти можуть дізнатися про реальні наслідки дій людини на природу, такі як зміна клімату, зникнення видів, виснаження родючості ґрунту тощо. Це може побудити їх думати про свої вчинки та сприяти формуванню відповідальної поведінки.

Всі ці елементи допомагають дітям усвідомити, що природа є вразливою та потребує нашої уваги та дбайливого ставлення. Казки стають засобом, який спонукає дітей думати критично та розуміти, як їхні дії можуть впливати на світ навколо них.

3. Передача цінностей: Казки допомагають передати важливі цінності, такі як повага до природи, бережливість, відповідальність за навколишнє середовище. Герої казок можуть вчити дітей добрим справам та допомагати іншим живим істотам.

Повага до природи: Через казки діти можуть вчитися поважати природу як цінне та унікальне явище. Герої казок можуть проявляти доброзичливість до рослин та тварин, дбати про їхнє довкілля. Наприклад, казка про героя, який допомагає зібрати опале листя та створити гніздечко для пташок, може вчити дітей, як важливо допомагати природі.

Бережливість: Казки можуть допомагати дітям розуміти поняття бережливості до природних ресурсів. Герої можуть показувати приклад економії води, енергії, раціонального використання матеріалів. Наприклад, історія про те, як герой ретельно витрачає воду та енергію, може викликати в дітей розуміння, що потрібно дбати про природні ресурси.

Відповідальність за навколишнє середовище: Казки можуть показувати, як важливо відчувати відповідальність за навколишнє середовище. Герої можуть розмірковувати, як їхні дії впливають на інших живих істот, та вчити дітей допомагати один одному та природі. Наприклад, казка про те, як

герой допомагає пораненому звірятку та приносить йому їжу, може викликати в дітей розуміння важливості допомагати тим, хто потребує допомоги.

Завдяки казкам діти можуть більше зрозуміти світ навколо себе та сформувані позитивні цінності та підходи до ставлення до природи та екології.

4. Стимулювання творчості: Казкові персонажі та сюжети можуть надихати дітей до власних творчих висловлювань на екологічну тему. Вони можуть малювати, писати власні казки, створювати іграшки та проекти, пов'язані з екологією.

Казкові персонажі та природні елементи можуть надихати дітей на малювання картин, на яких вони зображають свої уявлення про природу, тварин та екологічний світ. Наприклад, після прочитання казки про лісових друзів, діти можуть створити свої власні ілюстрації, де кожен персонаж буде виглядати так, як вони уявляють.

Казкові сюжети можуть надихати дітей на написання власних казок або коротких оповідань на екологічну тему. Діти можуть винайти нових персонажів, вигадати захоплюючі пригоди та навіть включити в них важливі послання про бережливе ставлення до природи.

Казкові ідеї можуть надихати дітей на створення різних рукодільних виробів, іграшок та проектів, пов'язаних з екологією. Наприклад, діти можуть створити власні казкові ляльки з природними матеріалами або зробити проекти на тему збереження води та енергії.

Діти можуть використовувати казкові сюжети для створення міні-театральних вистав. Вони можуть обрати ролі, створити декорації та розіграти сцени, які підкреслюють важливість охорони природи.

Завдяки стимулюванню творчості через казки, діти можуть глибше зануритися у теми екології та розглядати їх з різних кутів, сприяючи розвитку їхньої уяви, креативності та самовираження.

5. Відкриття нового світу: Казки можуть відкривати дітям нові аспекти природи та різноманітність життя на Землі. Вони можуть дізнатися про екзотичні тварини, рослини та природні резервати через захоплюючі оповіді.

6. Моральні уроки: Казки можуть містити моральні уроки, пов'язані з екологічними питаннями. Діти можуть навчитися розуміти важливість допомоги та співпраці з іншими, а також розуміти, що навколишнє середовище потребує їх допомоги.

7. Емоційна зв'язок: Казки можуть викликати емоційний зв'язок з природою, стимулюючи інтерес та зацікавленість дітей. Емоційний зв'язок може сприяти бажанню дбати про природу та зберігати її недоторканою.

Використання казок в екологічній освіті та вихованні може бути важливим кроком у формуванні екологічної свідомості та відповідальності у дітей, спонукати їх до дій, спрямованих на збереження природи та створення сталого майбутнього.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ ЗАСОБАМИ КАЗКИ

2.1. Виявлення рівня ціннісного ставлення до природи дітей дошкільного віку

Ціннісне ставлення до природи - це процес, спрямований на педагогічну діяльність. Однією з основних задач вихователя є допомогти маленькому досліднику зрозуміти різноманітність об'єктів і явищ природи, зацікавити його навколишнім середовищем, а також розвивати в дітях духовне благородство, милосердя. Важливо виховувати в них почуття любові до всього живого та бажання зберігати та покращувати багатства рідної землі.

Ціннісне ставлення до природи є важливим елементом сучасної освіти, оскільки набуває все більшого значення в контексті екологічних викликів та змін в природному середовищі. Цей процес має на меті не лише формування знань про природу, а й розвиток в дітей відповідального ставлення до навколишнього світу.

Базовим компонентом дошкільної освіти чітко визначено, що результатом освітнього процесу ЗДО має стати сформоване усвідомлення дитиною своєї приналежності до природи, почуття відповідальності за події навколо них, а також природовідповідний світогляд як результат їхніх дій у навколишньому середовищі. Важливим напрямком успішного вирішення завдання виховання ціннісного ставлення до природи є розвиток пізнавальної активності дітей під час взаємодії з природою. Увага вихователя має бути спрямована не лише на повідомлення дітям окремих фактів та узагальнень, а й на їх оцінку з метою усвідомлення дбайливого ставлення до природи. Важливо, щоб ця робота відбувалась систематично і на різних заняттях, носила інтегрований характер. Таким чином, освіта дітей буде спрямована на розвиток їх здатності мислити, розширення знань про природовідповідну діяльність.

Виховання ціннісного ставлення до природи та екологічних цінностей є головною метою екологічного виховання. Вихованці повинні розуміти

важливість збереження природи, прагнути до сталого використання ресурсів, боротися з забрудненням та сприяти природозбереженню.

Один з можливих методів ціннісного ставлення до природи - це включення дітей у практичні дії, такі як сортування сміття, висадження дерев, участь у весняних прибираннях територій тощо. Це допомагає дітям не лише засвоїти теоретичні знання, а й розвивати практичні навички для збереження довкілля.

Педагоги мають бути активними учасниками екологічного виховання, створюючи сприятливе середовище для формування екологічної свідомості. Важливо організовувати заняття, присвячені екології, використовувати живий приклад через спостереження за рослинами, тваринами та природними явищами.

Також важливо вчити дітей раціонально використовувати ресурси: енергію, воду, матеріали. Здатність економити та не перевищувати природні межі є важливою частиною екологічної компетентності.

Разом із цим, ціннісне ставлення до природи повинно спонукати дітей до рефлексії та критичного мислення щодо впливу людини на природу, розуміння можливих наслідків дій для майбутнього планети.

Ціннісне ставлення до природи є неодмінною частиною сучасної освіти, яка спрямована на формування екологічної свідомості та цінностей у дітей. Світ сьогодні стоїть перед нагальною потребою збереження природи, а екологічний гуманізм здобуває все більший розпізнавання. Ця філософія визнає, що людина є невід'ємною частиною глобальної спільноти життя на Землі, і вона повинна діяти відповідально та поважати всі форми життя.

Виконання завдань педагогів у цьому контексті полягає в тому, щоб втілювати основні принципи екологічного гуманізму в навчальний процес та допомагати дітям розуміти природу, розкривати її красу та важливість для нашого існування. Завдяки цьому, вихованці можуть стати активними захисниками природи, сприяти збереженню біорізноманіття, вживати заходи щодо раціонального використання природних ресурсів.

Безцінне ставлення до природи є невід'ємною частиною загального ставлення людини до навколишнього світу. Під ціннісним природним ставленням розуміють загальне ставлення людей до дійсності під впливом її краси та емоційної привабливості, що виявляється в пізнавальному та емоційному відношенні, оціночній здатності та здатності до оцінки природних об'єктів і явищ. Позитивний потяг до художньо-творчої діяльності. Розуміння має важливе значення для координації стосунків між людиною та природою та усвідомлення цінності природи як середовища існування та засобу задоволення матеріальних, духовних та естетичних потреб. Казкові образи сприяли формуванню перших синкретичних уявлень про зображувані ними предмети та явища. Багато вчених вважають, що екологічні казки, засновані на конкретних наукових фактах, можуть оптимізувати процес екологічного виховання дітей дошкільного віку та забезпечити сенсорний досвід. Напрямок, хоча формат подачі інформації залишається казковим. Фізичні та психологічні особливості дошкільників не дозволяють перевантажувати пізнавальну сферу. Діти «мислять образами, формами, кольорами і звуками» (К. Ушинський), що дозволяє систематизувати своє сприйняття через конкретні образи. Казки містять яскраві образи та повчальні послання. Не можна недооцінювати роль казки у вихованні дітей дошкільного віку, оскільки неординарні і незвичайні герої є основною причиною інтересу до розповідей про природу та навколишній світ. Особливе місце займають і дитячі оповідання, написані самими дітьми, оскільки вони відображають ставлення дітей до природи та навколишнього середовища.

Враховуючи сьогоднішні події, які зараз відбуваються в країні, реалізація наукового експерименту не дає нам можливості отримати достовірні результати та повною мірою реалізувати його. Тому нами запропоновано методичні рекомендації щодо виховання ціннісного ставлення у дошкільників старшої групи до природи засобом казок

На констатувальному етапі нашого дослідження нам було визначено показники та, відповідно, рівні ціннісного ставлення дошкільників до природи.

Критеріями та їх **показниками** ціннісного ставлення до природи нами виокремлено наступні:

Когнітивний: обсяг та якість знань дитини про природу;

Діяльнісний: ставлення до природи (емоції та мотиви) та природодоцільна поведінка в природному середовищі.

Відповідно до критеріїв, нами окреслено три **рівні** вихованості ціннісного ставлення до природи: високий, середній, низький.

Діти з **високим** рівнем ціннісного ставлення до природи мають глибокі знання про природу, розуміють її зв'язки та взаємодію з людиною. Вони розпізнають важливість балансу в природному середовищі, розуміють, як їхні дії можуть впливати на екосистеми. Ці діти демонструють високе прагнення допомагати у збереженні природи.

Середній рівень характеризуються обмеженими знаннями та частковим розумінням ціннісного ставлення до природи. У дітей з низьким рівнем ціннісного ставлення до природи спостерігається відсутність глибокого розуміння природних процесів та їхнього впливу на навколишнє середовище. Діти на цьому рівні можуть визнати деякі важливі аспекти ціннісного ставлення до природи, але часто виявляють обмежене розуміння зв'язків між різними природними елементами. Вони потребують більшої інформації та навчання, щоб глибше розуміти природу та свій вплив на неї.

У дітей з **низьким** рівнем екологічної вихованості спостерігається відсутність глибокого розуміння природних процесів та їхнього впливу на навколишнє середовище. Вони мають базові знання про природу, але їхні уявлення про екосистеми та природні зв'язки обмежені. Важливим завданням для цієї групи дітей - більше освіти та створення можливостей для активного дослідження та вивчення природи.

Респондентами в нашому дослідженні на констатувальному етапі стали вихованці (15 дітей) та вихователі старшої групи Херсонського закладу дошкільної освіти №10 санаторного типу Херсонської міської ради, який працює за українським законодавством.

На констатувальному етапі дослідження нами було проведено опитування дітей та вихователів, діагностика рівня дітей за критеріями, визначеними нашим дослідженням, спостереження за способами та методикою виховання ціннісного ставлення дітей до природи у даній групі у дистанційному форматі освітнього процесу.

Результати онлайн дослідження показали, що високий рівень ціннісного ставлення до природи був відзначений у 20% (3) дітей групи. Середній рівень був характерний для 53% (8) дітей, а низький рівень мали 27% (4) дітей групи. Такі результати свідчать, що багато педагогів відчують необхідність у роботі з ціннісним ставленням до природи у дітей, але існує обмеженість у сучасних можливостях вдосконалення методів та підходів.

Отримані результати дослідження дозволяють зробити висновок про недостатню обізнаність дітей старшого дошкільного віку. Це наголошує на важливості оптимізації роботи з дітьми з питання ціннісного ставлення до природи шляхом поєднання когнітивного, емоційного та практичного впливу. Одним із ефективних засобів для цього на наш погляд виступає казка природознавчого спрямування.

Однак, з огляду на отримані результати дослідження, актуальності набуває потреба в налагодженні активної взаємодії між дошкільними навчальними закладами та батьками, які реалізують значну частину освітніх завдань в умовах дистанційного навчання та виступають освітніми провідниками між вихователем та дитиною з огляду на контроль за виконанням певних завдань. Така взаємодія може сприяти підвищенню рівня ефективності екологічного виховання дітей. Для досягнення цієї мети, можна впроваджувати інформаційні заходи для батьків, які б допомагали підвищити їхню усвідомленість щодо виховання у дітей ціннісного ставлення до природи та важливості їхньої ролі у цьому процесі. Також, організація спільних заходів, в яких б взяли участь і батьки, і діти, може створити позитивний вплив на формування екологічної свідомості та цінностей у дітей.

Використання казок як інструменту спрямованого на ціннісне ставлення до природи, є досить простим та зрозумілим у використанні батьками вдома,

під час прогулянок, під час спільного читання чи обговорення. Такий індивідуальний підхід може сприяти більш успішному залученню батьків до процесу виховання ціннісного ставлення до природи та вплинути на позитивну зміну їхнього ставлення до нього.

Враховуючи ці аспекти, взаємодія між ЗДО та батьками має потенціал підвищити ефективність екологічного виховання дітей та сприяти створенню підґрунтя для їхньої відповідальної поведінки та збереження природи.

Тому можна стверджувати, що при розробці та системній роботі з казками в умовах садочка та в сім'ї, можна підвищити мотивацію дітей до природодоцільної поведінки в природі та виховання їх ціннісного ставлення до неї, що в умовах воєнного часу набуло глобального значення та має переконливі перспективи.

2.2. Система роботи по вихованню у дошкільників ціннісного ставлення до природи за допомогою казки

На основі результатів констатувального експерименту була розроблена методика використання казок природознавчого змісту для ефективного екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку. Головна мета формувального експерименту полягала у розробці даної методики, а також у доборі казок, які могли б сприяти підвищенню рівня екологічної свідомості у дітей.

Під час роботи над методикою було дотримано декілька ключових педагогічних умов, які забезпечили її ефективність:

1. Використання казок у спілкуванні з дітьми: Казки природознавчого змісту використовувалися в різних видах діяльності, де вони сприяли вирішенню завдань екологічного виховання. Це дозволило дітям більш глибоко зануритися у світ природи через різноманітні активності.

В ході взаємодії з дітьми, казки природознавчого спрямування використовувалися у різних видах діяльності, сприяючи досягненню цілей екологічного виховання. Цей підхід дозволив дітям глибше зануритися у чудовий світ природи, за допомогою різноманітних активностей та методів.

Процес використання казок у спілкуванні з дітьми розпочинався зі спільного читання цих казок вихователем. Це створювало позитивний емоційний фон та відкривало можливості для обговорення цікавих фактів про природу, її явища та живі організми. Казки включали динамічний сюжет та захоплюючі події, що допомагало утримувати дітей зацікавленими та активно учасниками спільного процесу.

Після читання казки, відбувалися різноманітні практичні заняття та ігри, які базувалися на змісті казки. Наприклад, діти можуть робити ілюстрації до подій казки, моделювати природні явища, створювати власні історії про природу на основі задуму казки тощо. Ці активності стимулюють творчий підхід дітей та допомагають їм краще зрозуміти принципи та взаємозв'язки природних явищ.

Важливим компонентом було включення наочності у процес вивчення казок. Діти мали можливість роздивитися ілюстрації, моделі рослин та тварин, що розглядалися у казках. Це робило процес навчання більш живим та конкретним, дозволяючи дітям бачити реальні об'єкти, про які йдеться у казках.

Використання казок в різних видах діяльності відкривало дітям можливість вивчати природу через різноманітні активності: від роботи з ілюстраціями та наочностями до творчих ігор та власних творчих випробувань. Такий підхід не лише збагачував їхні знання, але й розвивав творче мислення, допомагаючи глибше засвоїти екологічні цінності та зв'язки в природі.

2. Використання наочності: Під час роботи з казками використовувалися наочні матеріали, такі як ілюстрації, що допомагали дітям краще розуміти та сприймати предмети природи, про які йшла мова.

Використання наочності: У процесі роботи з казками велику увагу приділяли використанню наочних матеріалів, таких як реалістичні ілюстрації та моделі об'єктів природи. Це підсилювало ефективність навчання та розуміння змісту казок.

Ілюстрації, що супроводжували казки, відтворювали реальний вигляд живих організмів, рослин, явищ природи, які описувалися у тексті. Це допомагало дітям краще уявити собі ці об'єкти та зрозуміти їх характеристики.

Наприклад, під час читання про тварин, дітям показували зображення цих тварин, які вони могли роздивитися та порівняти з текстовим описом.

Крім того, використання моделей рослин та тварин також було ефективним методом. Діти мали змогу бачити тривимірні відображення об'єктів природи, роздивлятися їх деталі та особливості. Це сприяло кращому розумінню будови та особливостей живих організмів, а також взаємозв'язків між різними елементами природи.

Застосування наочності під час роботи з казками допомагало зробити навчання більш цікавим та зрозумілим для дітей. Воно дозволяло покращити їх візуальне сприйняття та уявлення про об'єкти природи, що, в свою чергу, сприяло більш якісному засвоєнню екологічних знань та підвищенню їхньої екологічної свідомості.

3. Системний підхід: Методика передбачала поетапну відповідність казок до рівнів знань та розуміння дітьми об'єктів природи. Від коротких казок, які викликали позитивний емоційний відгук, до казок, що допомагали закріпити та розширити знання про природу.

4. Залучення батьків: Методика сприяла створенню єдиної позиції серед педагогів та батьків щодо важливості використання казок у екологічному вихованні. Це сприяло підвищенню інтересу батьків до участі у заняттях та подальшому розвитку дітей у цьому напрямку.

Залучення батьків: Однією з ключових складових методики було залучення батьків до процесу екологічного виховання через використання казок. Цей підхід сприяв формуванню спільної позиції серед педагогів та батьків щодо важливості і ефективності використання казок у процесі екологічного виховання дітей.

Батьки ставали більш зацікавленими у підтримці та участі в екологічних заходах та заняттях, які проводилися у дошкільних закладах. Спільна увага батьків та педагогів до питань екології забезпечувала більш глибоке та комплексне розуміння важливості екологічного виховання для розвитку дітей.

Ця взаємодія між педагогами та батьками створювала сприятливе середовище для зміцнення екологічної свідомості дітей. Батьки були більш

відкриті до спільних зусиль у забезпеченні якісного екологічного виховання та більше залучались до допомоги у реалізації методики.

Застосування такого підходу сприяло формуванню єдиної команди, яка спільно працювала над питанням виховання ціннісного ставлення до природи дітей старшого дошкільного віку.

Для втілення методики була проведена добірка казок, які відповідали запитам виховання ціннісного ставлення до природи дошкільників. Ці казки були об'єднані у збірку під назвою "Сонячний промінчик". В збірку були включені народні казки, авторські казки про природу, казки В.Сухомлинського. Зокрема казки «Чудова галявина», « Дві берізки», « Квакі-Захисник» які розповідають дітям про бережливе ставлення до довкілля. Авторські казки М.Магери, О.Копиленка, Ю.Ярмиш про природні явища їх вплив на природу. Казки В.Сухомлинського виховують у дітей не тільки ціннісне ставлення до природи але й настановлюють на роздуми як не нашкодити навколишньому середовищу. Тексти казок були аналізовані, а їх зміст був відповідно оформлений для забезпечення поетапного засвоєння знань дітьми.

Читаючи ці казки, діти легше засвоюють інформацію, якщо це завжди супроводжується читанням діалогу та роздумом над вчинками героїв. Казка – це незвіданий, незнаний і захоплюючий світ, який завжди впливатиме на особистість дошкільника. Тому важливо, щоб його зміст містив розум, доброту та постійність, які ми хочемо бачити у своїх улюбленцях. В умовах сучасного розвитку закладів дошкільної освіти з'являється новий вид педагогічної діяльності педагогів: самостійне визначення розкладу читання дітей у групах. Вибір робіт не може бути однаковим. Це залежить від рівня пізнавальної готовності, потреб та інтересів дитини, а також уміння вихователя вирішувати колективні та індивідуальні освітні завдання. Вихователь покликаний робити відповідальний вибір, застосовуючи свій педагогічний досвід і художній смак для досягнення цілей виховної діяльності, відповідно до власних переконань і уявлень про користь, користь дітей та її важливість.

Вихователь покликаний робити вибір відповідально, застосовуючи власний педагогічний досвід та художній смак, на усвідомлення мети педагогічної діяльності, відповідно до власних переконань та уявлень про благо дитини і про те, у чому полягає залучення дитини до світу природи, що можна назвати колом дитячого читання.

Отже, роль казок в вихованні у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи полягає:

- в послідовному закріпленні та розширенні уявлень про окремі об'єкти та явища природи ;
- формуванні уявлень про зв'язки та залежність у світі природи, цілісність природи, розвитку позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи.

2.3. Методичний супровід виховання у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами казки

Результати констатувального етапу дослідження засвідчили активне використання казок у вихованні та навчанні дітей, в тому числі і вихованні їх ціннісного ставлення до природи. Однак класична система роботи не показала суттєвих результатів в умовах дистанційного навчання та викликів і потреб сьогодення. На наше переконання, спектр можливостей казок в даному аспекті виховання дітей дошкільного віку є значно ширшим. При розробці та впровадженні певної системи і методики використання казок може сприяти підвищенню рівня їх ціннісного ставлення до природи.

Казки вважають явищем духовної культури. У казках натуралістичного змісту в алегоричній формі передається ставлення людей до навколишнього середовища, природи, засудження чи схвалення вчинків героїв. У роботі з дітьми краще використовувати українські казки природничого змісту. Тим самим дітей можна прилучити до скарбів народної культури. Завдяки казкам дитина головою і серцем виражає своє ставлення до добра і зла. І якщо казка містить відомості про взаємини істот і навколишнього середовища, то вона служить джерелом для формування екологічних понять, тобто стає екологічною. Екологічна казка вчить науковому баченню, у цікавій формі

допомагає розкрити складні явища природи, виховує бажання приходити на допомогу своїм меншим «братам».

Особливе місце в вихованні ціннісного ставлення до природи займають казки, написані самими дітьми. Вони допомагають зрозуміти дитячі інтереси і їх спрямованість. Цю групу казок розділяють на дві категорії: написані за аналогією з уже відомими літературними творами та складені на основі власної уяви. Важливе місце відводиться праці, що пов'язана з охороною природи, складовими частинами якої є: природоохоронна діяльність по захисту природного середовища (підгодовування птахів, допомога тваринам, які потрапили в біду, боротьба зі сміттям, виготовлення годівниць, будиночків для птахів, тощо); покращення природного середовища (садіння дерев, квітів, тощо); збереження і використання естетичних цінностей природи (збір природного матеріалу, виготовлення виробів тощо).

Однак, ці варіанти роботи більше властиві і доречні при очному форматі навчання дітей. Тому нами запропоновано систему роботи з казками в дистанційному освітньому процесі з метою виховання ціннісного ставлення до природи, яка також може бути цікавою та пізнавальною для дітей:

Онлайн читання казок: реалізація онлайн читання казок, пов'язаних з природою та екологією. Під час такого читання, важливо використовувати інтерактивні елементи, такі як анімації або зображення, щоб збагатити читання.

Обговорення важливих тем: проведення онлайн обговорення після прочитання казки або перегляду відеоконтенту природничого спрямування. Сьогодні інтернет-простір наповнений достатнім обсягом мультфільмів природничого змісту, які у доступний для дітей спосіб пояснюють важливі закономірності в природі (Додаток А). Під час перегляду таких відео доцільно задавати питання, спрямовані на розуміння головної ідеї та важливих питань про природу.

Створення власних (авторських) казок: з дітьми доцільно створювати свої власні казки на тему охорони природи та екології. Вони можуть використовувати свою творчість для створення персонажів та сюжетів.

Малюнок казкових світів: дітям пропонується намалювати або створити колаж (діараму) казкового світу, пов'язаного з природою. Це може бути ліс, океан, гірська місцевість тощо.

Експерименти та вправи: за підсумками читання казок, які мають природничий зміст, організуйте онлайн експерименти або вправи, які допоможуть дітям краще зрозуміти представлені в них природні процеси чи явища.

Рольові ігри: Запропонуйте дітям створити рольові ігри на основі персонажів з казок, де вони можуть виступати як захисники природи та розв'язувати екологічні проблеми.

Проекти та дослідження: задайте завдання з обговоренням та дослідженням конкретних аспектів екології, засноване на подіях казки.

Створення казкових порад: доцільно запропонувати дітям створити казкові поради та інструкції щодо екологічної поведінки.

Важливо впроваджувати заходи, які будуть цікавими та залучатимуть дітей до активних дій чи участі, сприяючи їхньому поглибленню в тему екології та розвитку відповідального ставлення до природи.

На наше переконання, така система роботи з використання казок та їх змісту сприятиме розширенню можливостей виховання ціннісного ставлення до природи.

Дані методичні рекомендації можуть стати предметом для подальших наукових досліджень та реалізації наукового дослідження у офлайн освітньому процесі.

Висновки

Загалом результати дослідження дозволили зробити наступні висновки:

1. Сучасне суспільство може подолати екологічну кризу шляхом виховання ціннісного ставлення до природи в дітей старшого дошкільного віку. Це важлива складова природничо-екологічної компетентності та ключовий фактор, що визначає поведінку людини в природі. Мета ціннісного ставлення до природи полягає в передачі дітям екологічних уявлень та формуванні ставлення до природи. Головним результатом є виховання особистості, яка має екологічно свідоме ставлення.

2. Казка природознавчого змісту відіграє важливу роль у процесі ціннісного ставлення до природи дітей старшого дошкільного віку. Заснована на наукових фактах, вона впливає на інтелектуальну та емоційну сферу дитини, сприяючи формуванню екологічних уявлень, позитивного ставлення та екологічної поведінки.

3. Для успішного формування у дошкільників ціннісного ставлення до природи вихователям дошкільних закладів слід збагачувати знання дітей про природу, а для реалізації цих важливих завдань використовувати у освітньо-виховному процесі різноманітні сучасні форми та методи для виховання ціннісного ставлення до природи зокрема: казки про природу, дидактичні ігри, інтегровані заняття, тощо.

4. Для успішного підвищення рівня ціннісного ставлення дітей до природи нами запропоновано методичні рекомендації щодо використання казок та роботи з ними в дистанційному режимі, серед яких: онлайн читання казок, обговорення важливих тем, створення власних (авторських) казок, малюнок казкових світів, експерименти та вправи, рольові ігри, проекти та досліди, створення казкових порад.

Це свідчить про те, що застосування розробленої методики з використання казок здатне суттєво вплинуло на підвищення рівня ціннісного ставлення дітей до природи, зокрема, збільшивши кількість дітей із високим рівнем екологічної свідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аматыєва О.П. Використання елементів казкотерапії для емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку // Бердянський державний педагогічний університет : зб. наук. пр. №2. Педагогічні науки. Бердянськ, 2005. С. 77-84.
2. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : ІЗМН, 2008. 204с
3. Беленька Г.В., Богініч О.Л., Машовець М.А. Здоров'я дитини від родини.
4. Білявський Г.О., Фурдуй Р.С., Костіков І.Ю. Основи екології : підручник.
5. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ : Слово, 2006. 304 с. Богуш А.М., Руденко Ю.А. Збагачення словника дошкільників експресивною лексикою народних казок. Одеса : Поліграф, 2005. 254 с.
6. Борисенко, У. В. (2018). Роль казки в екологічному вихованні дітей дошкільного віку. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/036b5e4f-6a05-47df-a8c1-d2cd5457ec32/content>
7. Вахняк, Н., & Божко, А. (2014). Формування екологічної культури у дітей дошкільного віку засобами казки. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка, 2(13), 232-237. URL: <http://eprints.mdpiu.org.ua/id/eprint/268/1/938-1954-1-PB.pdf>
8. Гавриш Н.В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : навч. посіб. Київ : Вид. дім «Шкільний світ», 2006. 119 с.
9. Галяпа М., Бондар Л. Керівництво проектною діяльністю педагогів дошкільного закладу / М. Галяпа, Л. Бондар // Вихователь-методист дошкільного закладу – 2011. - № 11. – С. 80..
10. Глухова Н. Емоційне спілкування дитини з природою як умова творчого осягнення світу // Дошкільне виховання. 2001. №10. С. 8-10.
11. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей. Рівне : Волинські обереги, 2001. 212 с.
12. Грошовенко О.П. Формування у молодших школярів дбайливого ставлення до природи у позаурочній виховній роботі : автореф. дис. ... канд. пед. наук
13. Дитина у сучасному соціопросторі : навч. посібн. / Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, К.В. Карасьова та ін.; за ред. Т.О. Піроженко. Київ, Кіровоград : Імтек-ЛТД, 2014. 272 с.
14. Добровольський В.В. Екологічні знання : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2005. 304 с.

15. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

16. Каліщун, О. Т., & Супрун, М. О. (2022). КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ. Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № від «» листопада 2022 року), 150. URL: http://eprints.zu.edu.ua/34704/7/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8_22.pdf#page=150

17. Калуська Л. В., Отрощенко М. В. Інновації в дошкіллі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник – Мандрівець, 2010 – 376 с.

18. Київ : Либідь, 2004. 408 с.

19. Київ : СПД Богданова А.М., 2006. 220 с.

20. Кононко О.Л. Пріоритетні напрями оновлення дошкільної освіти // зб. наук. праць. Бердянськ, 2005. С. 5-11.

21. Носачова Т. ціннісне ставлення до природи дітей старшого дошкільного віку / Т. Носачова // Вихователь-методист дошкільного закладу – 2011. – № 6. – С. 80.

22. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / З. П. Плохій – К. : Світич, 2010 – 144 с

23. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2021. № 33 [Електронний ресурс]. – К., 2021. – 37 с. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/>

24. Роганова, М. (2001). Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами мистецтв. URL: <http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/174>

25. Семенець, А. В. (2021). Формування природодоцільного світогляду старших дошкільників засобами природознавчої казки. URL: <http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/3186/1/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%20%D0%90.%D0%92..pdf>

Додаток А

Мультфільми природничого змісту

